

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD – 4101-020-08/2013

P/13/143

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk

T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05

lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/143 – Przeciwdziałanie eutrofizacji antropogenicznej jezior na terenie województwa pomorskiego
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Janusz Palmowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 88854 z dnia 20.12.2013 r. 2. Rafał Petelski, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 888859 z dnia 30.01.2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2, 454-455)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Osiek ul. Kwiatowa 30, 83-221 Osiek (dalej: „Gmina”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Stanisława Kurowska, Wójt Gminy (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli oceniła jako zadawalającą¹ skuteczność działań Gminy w latach 2011 – 2013 w zakresie przeciwdziałania eutrofizacji antropogenicznej jezior Kałębie i Słonego (dalej: „Jeziora”).

1. Monitorowanie stanu eutrofizacji Jezior oceniono jako niezadawalające ze względu na niepodejmowanie przez Gminę działań w służących pozyskaniu szczegółowej wiedzy o stanie wód tych Jezior, co zdaniem NIK – wpłynęłoby na skuteczność realizacji zadań własnych Gminy w zakresie ochrony środowiska i przyrody.

2. Skuteczność podejmowanych przez Gminę działań mających na celu zapobieganie eutrofizacji antropogenicznej Jezior oceniono jako zadawalającą głównie ze względu na fakt, że Gmina posiadała i realizowała postanowienia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (dalej: „mpzp”) opracowanych dla największych miejscowości położonych nad jeziorem Kałębie – Osiek i Wycinki. W mpzp uwzględniono ograniczenia zabudowy określone w Uchwale Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim (dalej: „Uchwała Sejmiku Województwa”)² Ocenę zadawalającą uzasadnia również ujmowanie w planach wieloletnich – inwestycji, mogącej istotnie wpłynąć na ograniczenie procesu eutrofizacji jeziora Kałębie – budowy sieci kanalizacyjnej w kolejnych miejscowościach. Na podkreślenie zasługuje również fakt, że w czasie przeprowadzania kontroli NIK Rada Gminy Osiek podjęła uchwałę o dofinansowaniu budowy przydomowych

¹ Działania Gminy w zakresie przeciwdziałania eutrofizacji ocenione zostały przy użyciu pomocniczego, trzystopniowego poziomu ocen: właściwy, zadawalający, niezadawalający

² Uchwała Nr 1161/XLVII/10 z dnia 28 kwietnia 2010 r.

oczyszczalni ścieków, co może przyczynić się do zainteresowania tym tematem przez mieszkańców, a w konsekwencji wpłynąć na uporządkowanie gospodarki ściekowej. Rozpoczęto także systematyczne kontrole w zakresie usuwania nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości. Gmina opracowała Aktualizację Programu Ochrony Środowiska na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2021 oraz Regulaminy utrzymania porządku i czystości (dalej: „Regulaminy”).

Jednocześnie jako wpływające na obniżenie skuteczności oceniono, poniżej opisane działania Gminy, takie jak: niesporządzanie raportów z realizacji zadań ujętych w Programie Ochrony Środowiska w latach 2011-2013, przekroczenie terminów przekazania do Marszałka Województwa Pomorskiego sprawozdań dotyczących realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, podanie błędnych danych w ww. sprawozdaniu za 2012 r. w zakresie ilości ścieków dowiezionych do oczyszczalni ścieków, oraz nieokreślenie w Regulaminach utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych. Istotnym dla przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom eutrofizacji antropogenicznej jest uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie zlewni bezpośredniej³ Jezior. Stwierdzono, że Gmina nie weryfikowała sprawozdań składanych przez podmioty prowadzące na terenie Gminy działalność w zakresie wywozu nieczystości ciekłych. Konsekwencją zaniechania tych działań był brak pełnej wiedzy na temat gospodarki ściekowej. Wyniki kontroli jednoznacznie wykazały, że tylko część nieczystości ciekłych trafia do oczyszczalni ścieków w Osieku. Gmina nie podejmowała również żadnych działań zmierzających do ujawnienia ewentualnej samowoli budowlanej⁴. Przeprowadzone oględziny wykazały, że nad jeziorami Kałębie i Słonym zlokalizowane są obiekty, które mogły powstać w wyniku samowoli budowlanej. Istnienie przy niektórych obiektach suchych ustępów może świadczyć o ich negatywnym, bezpośrednim wpływie na stan Jezior. Choć Gmina nie ma bezpośrednich kompetencji w zakresie kontroli obiektów budowlanych, to jednak może podejmować w tym zakresie szereg działań. NIK zwraca też uwagę na brak szeroko pojętej edukacji i inicjatyw ekologicznych skierowanych do mieszkańców. Edukacja społeczeństwa w tym zakresie jest istotnym elementem mogącym pozytywnie wpłynąć na zahamowanie procesów przyspieszonej eutrofizacji Jezior.

3. NIK oceniła jako niezadawalające działanie Gminy w zakresie ograniczania skutków eutrofizacji antropogenicznej z uwagi na brak analiz w kierunku potrzeb prowadzenia zabiegów ochronnych i rekultywacji Jezior.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Monitorowanie stanu eutrofizacji jeziora Kałębie i jeziora Słonego

Opis stanu
faktycznego

1.1. Kontrolą w Gminie Osiek objęto teren zlewni bezpośredniej jezior Kałębie i Słonego. W latach 2011-2013 do Gminy nie wpłynęły wyniki badań tych Jezior prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku. Gmina nie podejmowała jakichkolwiek działań w celu ich uzyskania. W okresie tym Gmina nie posiadała również informacji na temat stanu wód i osadów dennych

³ Na potrzeby kontroli za teren zlewni bezpośredniej przyjęto obszar w promieniu około 1000 m od linii brzegowej jeziora

⁴ Samowola budowlana to budowa, na którą właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej nie wydał pozwolenia lub nie przyjął skutecznie zgłoszenia budowy (art. 30 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane; Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 ze zm.)

jezior Kałebie i Słonego, nie wykazywała też inicjatywy w celu ich pozyskania. Dopiero w trakcie kontroli NIK uzyskano informacje o stanie Jezior z opracowania – projektu „Sformułowanie w warunkach korzystania wód z regionu wodnego ograniczeń w korzystaniu z wód jezior lub zbiorników oraz w użytkowaniu ich zlewni” sporządzonego przez MGGP S.A.⁵ i Instytut Ochrony Środowiska.

(dowód: akta kontroli str.328, 331)

1.2. W okresie objętym kontrolą Gmina nie dokonała identyfikacji potrzeb w zakresie zapobiegania i ograniczania skutków eutrofizacji jezior Kałebie i Słonego. Wg wyjaśnienia Wójt Gminy zadania te leżą w kompetencji podmiotów zarządzających jeziorami.

Nie mniej jednak w piśmie z dnia 19.11.2013 r. do Ministra Finansów, Ministra Ochrony Środowiska, Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Wojewody Pomorskiego i Marszałka Województwa Pomorskiego, Wójt Gminy zaapelowała o pomoc w ratowaniu jeziora Kałebie⁶. W piśmie tym wyszczególniono problemy tego jeziora takie jak: pogarszające się: jakość wody, warunki życia ryb, warunki kąpiel, żeglarsstwa, wędkarstwa, obficie występujące glony, częste przyduchy zimą i latem, brak możliwości finansowych Gminy na kanalizację terenów wokół jeziora. Pismo to zawierało przyczyny problemów jeziora Kałebie takie jak płytkie wody jeziora, rozrastająca się trzcina, zatrutowanie ryb i zanieczyszczenie wody przez rozkładającą się w wodzie trzcinę, zanieczyszczenia wody przez mieszkańców nadbrzeżnych osad i turystów, ograniczone możliwości samooczyszczania się wody, brak odpowiedniego natleniania wody, brak możliwości prawnych dla pomocy finansowej kanalizacji osad ludzkich (zbyt mała ilość mieszkańców na km sieci).

(dowód: akta kontroli str.33-36, 328, 331)

Uwaga dotycząca
badanej działalności

Pomimo, iż w okresie objętym kontrolą Gmina widziała potrzebę działań na rzecz poprawy stanu wód jeziora Kałebie, to jednak nie podejmowała działań w celu uzyskania specjalistycznej wiedzy o stanie zagrożenia eutrofizacją tych wód.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia jako niezadawalającą działalność Gminy w zakresie monitoringu jezior Kałebie i Słonego. Nie podjęto żadnych działań w celu uzyskania informacji o stanie wód tych Jezior. Należy przy tym zauważyć, że podstawowe informacje w tym zakresie uzyskano w trakcie trwania kontroli bez znacznego nakładu pracy i czasu. Fakt, że identyfikacja znaczących oddziaływań antropogenicznych i ich wpływ na stan wód powierzchniowych, zgodnie z art. 92 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁷ należy do zadań dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, nie wpływa na ograniczenie inicjatywy Gminy w tym zakresie.

⁵ Polska firma inżynieryjno-konultingowa, świadcząca usługi z zakresu inżynierii, architektury i geoinformacji

⁶ Pismo Nr OŚ.6120.2/2013

⁷ j.t.Dz.U. Z 2012 r., poz.145 ze zm.

2. Zapobieganie eutrofizacji antropogenicznej jeziora Kałębie i jeziora Słonego.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Stanowiące własność Skarbu Państwa jeziora: Kałębie (powierzchnia 459,2 ha) i Słone (powierzchnia 121,6 ha) pozostają w trwałym zarządzie Marszałka Województwa Pomorskiego. Jeziora zostały wydierżawione.

(Dowód: akta kontroli str. 48, 328, 331)

W planach długookresowych Gminy ujmowano następujące przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu ochrony środowiska, które mogą mieć wpływ na ograniczenie procesu przyspieszonej eutrofizacji jezior Kałębie i Słonego:

- Strategia Rozwoju Gminy Osiek do 2015 r. opracowana w 2000 r. – budowa zbiorczej oczyszczalni ścieków, budowa kanalizacji w miejscowości Osiek i Wycinki, budowa oczyszczalni przydomowych;
- Wieloletnie Prognozy Finansowe Gminy Osiek na lata 2012-2031 i 2013-2021⁸ „Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Gminie Osiek – we wsi Wycinki i Jaszczierz – Uporządkowanie stanu gospodarki ściekowej”, okres realizacji 2020-2022, „Rekultywacja składowisk odpadów Gmin będących udziałowcami Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las” Sp. z o.o. – Ochrona środowiska po zakończeniu eksploatacji składowiska odpadów” (dotyczy składowiska odpadów w Osieku), okres realizacji 2013-2014.

(Dowód: akta kontroli str. 62,65, 69, 71, 73-74)

Spośród zadań określonych w Strategii Gminy Osiek do 2015 r., zrealizowano zadanie budowy zbiorczej oczyszczalni ścieków oraz budowy kanalizacji sanitarnej w miejscowości Osiek.

(Dowód: akta kontroli str.142-144, 159-163)

2.2. W 2011 r. przyjęto „Aktualizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wiejskiej Osiek będącej udziałowcem Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las” Sp. z o.o. na lata 2010-2013”⁹. Program ten zawierał przedsięwzięcie inwestycyjne mogące mieć wpływ na ograniczenie procesu eutrofizacji jeziora Kałębie i jeziora Słonego, tj. „Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu wraz z przyłączami dla wsi Wycinki oraz Jaszczierz”. Nie wskazano terminu realizacji tego zadania (przewidywany koszt to ok. 8.000.000 zł).

(Dowód: akta kontroli str. 86, 110)

W 2011 r. Gmina uzyskała pozwolenia na budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej we wsi Wycinki i Jaszczierz¹⁰. Do tej pory budowa nie została podjęta ze względu na ograniczenia budżetowe Gminy jak i brak możliwości uzyskania dofinansowania (inwestycja nie spełniała wskaźnika finansowego efektywności projektu – długość sieci kanalizacyjnej wynosi 9 km, liczba projektowanych przyłączy wynosi 168 sztuk, 26 mieszkańców przypada na 1 km sieci). Dla przykładu dochody Gminy w poszczególnych latach objętych kontrolą wynosiły:

w 2011 r. – 7.025,9 tys. zł, w 2012 r. – 7.182.tys. zł i w 2013 r. – 6.752,5tys. zł.

(Dowód: akta kontroli str. 116-118, 329, 333-334, 372-373)

⁸ Prognozy przyjmowano uchwałami Rady Gminy Osiek: Nr X/60/2011 z dnia 20.12.2011 r. , Nr XVIII/104/2012 z dnia 17.12.2012 r. i Nr XXV/153/2013 z dnia 20.12.2013 r.

⁹ Dokument przyjęto uchwałą Rady Gminy Osiek Nr 40/VIII/2011 z dnia 20.09.2011 r.

¹⁰ Decyzje Starosty Starogardzkiego: Nr AB.6740.14.31.2011 z dnia 09.09.2011 r. i Nr AB.6740.14.30.2011 z dnia 08.09.2011 r.

2.3. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK (tj. 08.01.2014 r.) Gmina nie posiadała informacji na temat zakresu zadań Gminy wynikających z Programu Działań dla Scalonych Części Wód Powierzchniowych w regionie Dolnej Wisły. W programie tym wyszczególniono dla Gminy następujące działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej, realizację zadań systemowych gospodarki odpadami zawartymi w planach gospodarki odpadami i zadania w zakresie zagospodarowania przestrzennego:

- kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych (opracowanie harmonogramu, raporty roczne z jego realizacji, opracowanie systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu);
- opracowanie programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (opracowanie dokumentu);
- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków;
- likwidację ognisk zanieczyszczeń – dzikich składowisk (ilość zebranych odpadów w tonach za rok);
- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska, w szczególności dotyczące ujęć wody, obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz stref zagrożeń przeciwpowodziowych.

(Dowód: akta kontroli str. 132)

Spośród ww. zadań zrealizowano zadanie dotyczące prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, na bieżąco likwidowano dzikie składowiska odpadów oraz opracowano mpzp dla wsi Osiek i Wycinki.

(Dowód: akta kontroli str. 133, 136, 204-205)

2.4. W okresie objętym kontrolą nie podejmowano współpracy z instytucjami prowadzącymi badania związane z eutrofizacją antropogeniczną jezior Kałębie i Słonego. Żadne informacje i wyniki badań w tym zakresie nie były przekazywane Gminie.

(Dowód: akta kontroli str. 328, 331)

2.5. Teren Gminy znajduje się w obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Bory Tucholskie” PLB 220009, wyznaczonym zarządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków¹¹. Teren Gminy stanowi też obszar chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich określonego w Uchwale Nr 1161/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim¹².

(Dowód: akta kontroli str. 120-126)

2.6. Jezior Kałębie i Słonego nie dotyczyły warunki korzystania wód regionu wodnego, warunki korzystania z wód zlewni oraz obszarów ochronnych ustanowione przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Teren Gminy nie był też objęty rozporządzeniem Nr 1/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 15 czerwca 2012 r. w sprawie określenia w regionie wodnym Dolnej Wisły w granicach województwa pomorskiego wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz

¹¹ Dz. U. z 2011 r. Nr 25, poz. 133 ze zm.

¹² Dz. Urz. Województwa Pomorskiego Nr 80, poz. 1455

obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć¹³.

(Dowód: akta kontroli str. 128-131, 351, 353)

2.7. W okresie objętym kontrolą Gmina nie podejmowała żadnych działań w celu określenia zlewni bezpośredniej jezior Kałębie i Słonego. Do badania przyjęto zatem powierzchnię bufora jezior w promieniu 1000 m.

(Dowód: akta kontroli str. 328, 332)

2.8. W okresie objętym kontrolą 20% mieszkańców Gminy korzystało z sieci kanalizacyjnej (jej długość wynosiła 11,5 km). W 2006 r. została wybudowana w Osieku zbiorcza oczyszczalnia ścieków z technologią oczyszczania na drodze biologicznego usuwania azotu oraz systemem do usuwania związku fosforu na drodze chemicznej. W 2007 r. wybudowano i przekazano do eksploatacji sieć wodociagową i kanalizacyjną w Osieku oraz sieć kanalizacyjną w Osieku – Dobrym Bracie (osiedle domków jednorodzinnych). Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest kanał Karszanek o długości 2,9 km uchodzący do jeziora Kałębie.

(Dowód: akta kontroli str. 106-107, 142-145, 148, 156, 351, 354)

W odległości do 1000 m od brzegów jeziora Kałębie położone są miejscowości: Wycinki, Okarpec, Wymysłowo i Radogoszcz. Sieć wodociagowa i kanalizacyjna doprowadzona była tylko do miejscowości Osiek. W miejscowościach tych zlokalizowanych było 702 zabudowanych działek, w tym 240 budynkami letniskowymi. Spośród ww. nieruchomości 301 było przyłączonych do gminnej sieci wodociagowej, 395 wyposażonych było we własne ujęcia wodociagowe, a na sześciu zlokalizowane były studnie kopane. Sieć kanalizacyjna była doprowadzona do 260, na 429 znajdowały się szamba, siedem wyposażonych było w przydomowe oczyszczalnie ścieków, a na sześciu znajdowały się suche ustępy.

(Dowód: akta kontroli str. 134, 136)

W odległości do 1000 m od brzegów jeziora Słonego położone są miejscowości: Skórzeńno, Skrzynia i Kałębnica, w których brak sieci wodociagowej i kanalizacyjnej. Zlokalizowano w nich 146 zabudowanych działek w tym 78 z budynkami letniskowymi. Spośród tych nieruchomości 142 wyposażone były we własne ujęcia wodociagowe, na czterech zlokalizowane były studnie kopane. Dwie nieruchomości wyposażone były w przydomowe oczyszczalnie ścieków, na 140 zlokalizowane były szamba, a na czterech suche ustępy.

(Dowód: akta kontroli str. 135, 137)

2.9. Wg danych Gminy nad jeziorami Kałębie i Słonym nie było pól biwakowych, namiotowych oraz campinowych.

(Dowód: akta kontroli str. 138, 141)

2.10. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Osiek zakładała budowę sieci wodociagowej i kanalizacyjnej w miejscowości Wycinki w latach 2020-2022. Dla tej miejscowości opracowano mpzp, który zawierał zapis, że do czasu wybudowania kanalizacji sanitarnej dopuszcza się, jako rozwiązanie tymczasowe, odprowadzanie ścieków do zbiorników bezodpływowych, pod warunkiem wywozu ścieków do oczyszczalni. W przypadku miejscowości położonych nad jeziorami Kałębie i Słonym nie objętych mpzp, w wydawanych decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu stawiano wymóg szczelnego szamba lub przydomowej oczyszczalni ścieków.

(Dowód: akta kontroli str. 69,71, 305, 319-326)

¹³ Dz. Urz. Województwa Pomorskiego z 2012 r., poz. 2180

2.11. W latach objętych kontrolą w Gminie nie podejmowano działań zmierzających do propagowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków oraz udzielania pomocy finansowej na budowę takich oczyszczalni.

Wg wyjaśnienia Wójta Gminy, w przypadku zgłoszenia się mieszkańca wyrażającego wolę budowy przydomowej oczyszczalni ścieków, Rada Gminy Osiek podejmie uchwałę o udzieleniu pomocy finansowej na taką inwestycję.

(Dowód: akta kontroli str. 329, 333)

W czasie trwania kontroli NIK Rada Gminy Osiek przyjęła uchwałę w sprawie zasad przyznawania osobom fizycznym oraz wspólnotom mieszkaniowym dotacji z budżetu Gminy Osiek na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków¹⁴. Załącznikiem do ww. uchwały był Regulamin przyznawania dotacji z budżetu Gminy na zadania polegające na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie Regulaminem możliwe jest otrzymanie dotacji na poziomie 50% kosztów materiałowych na realizację poszczególnego zadania, jednak nie więcej niż 3.000 zł.

(Dowód: akta kontroli str. 445-447)

2.12. W okresie objętym kontrolą obowiązywały Regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy (dalej: „Regulaminy”) ustanowione uchwałami Rady Gminy Osiek z dnia 28.09.2006 r.¹⁵ i 30.11.2012 r.¹⁶ W Regulaminie z 2006 r. określono, że nieczystości płynne powinny być usuwane z częstotliwością zapobiegającą przepełnieniu zbiornika bezodpływowego i wypływowi tych nieczystości do ziemi i wód gruntowych. W dokumencie tym zawarto zapisy o obowiązku właścicieli nieruchomości przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej pod rygorem wydania decyzji nakazującej przyłączenie, podlegającej wykonaniu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Według Regulaminu z 2012 r. pozbywanie się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości winno się odbywać w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepełnienia się urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych, gwarantując zachowanie czystości i porządku na terenie nieruchomości. Regulamin ten stanowił ponadto, że „Pozbywanie się nieczystości z terenu nieruchomości, które nie zostało objęte odbiorem przez Gminę Osiek, winno się odbywać na podstawie umowy z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych”. Dokument ten nie zobowiązywał właścicieli nieruchomości do przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz nie zawierał szczegółowych wskaźników regulujących częstotliwość opróżniania zbiorników bezodpływowych (np. zużycie wody wg wskazań wodomierza lub wg przyjętego zużycia w m³/osobę/miesiąc).

(Dowód: akta kontroli str. 191-202)

2.13. Wg informacji Inspektora ds. ochrony środowiska, przyrody, utrzymania czystości i porządku w gminie, rolnictwa i leśnictwa, gospodarki wodno-ściekowej oraz spraw związanych z BHP (dalej: „Inspektor ds. ochrony środowiska”) w latach 2011-2013 skontrolowano na terenie całej Gminy 10 posesji w zakresie gospodarki ściekowej (pięć w 2011 r., cztery w 2012 r. i jedną w 2013 r. (poza jedną kontrolą brak było dokumentów). Kontrole przeprowadzała, powołana w 2009 r. przez Wójta Gminy, komisja kontrolna do przeprowadzania kontroli wyposażenia poszczególnych posesji w pojemniki do gromadzenia odpadów komunalnych, sposobu i częstotliwości ich opróżniania oraz sposobu i częstotliwości opróżniania zbiorników na ścieki. Kontrole te miały charakter informacyjno-instruktażowy. zaleceniami. Właściciele kontrolowanych posesji byli informowani o konieczności

¹⁴ Uchwała Nr XXVII/163/2014 z dnia 06.03.2014 r.

¹⁵ Nr XXVIII/175/2006 – uchylony przez uchwałę Nr XVII/100/2012

¹⁶ Nr XVII/100/2012

posiadania umowy na wywóz nieczystości płynnych z podmiotem świadczącym takie usługi oraz o konieczności posiadania dowodu wpłaty za wykonaną usługę. Inspektor ds. ochrony środowiska niewielką liczbę przeprowadzonych kontroli tłumaczył koniecznością usuwania skutków trąby powietrznej, która w 2012 r. przeszła przez gminę Osiek oraz wdrażaniem ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w 2013 r.

W czasie kontroli NIK (w okresie od 06.02.2014 r. do 04.03.2014 r.) Gmina dokonała kontroli (na podstawie art. 5 i 6 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz § 4 Regulaminu z 2012 r.) 42 posesji w zakresie gospodarki ściekami położonych bezpośrednio nad jeziorami Kałębie i Słonym.

(Dowód: akta kontroli str. 351, 353, 356-358, 444)

W 2011 r. dwukrotnie umieszczono w Samorządowym Portalu Internetowym „Informator Osiecki”, komunikaty do mieszkańców m.in o obowiązkach związanych z usuwaniem nieczystości płynnych.

(Dowód: akta kontroli str. 379-382, 439)

2.14. Gmina nie posiadała wiedzy o liczbie umów zawartych w latach 2011-2013 przez właścicieli nieruchomości z podmiotami uprawnionymi do wywozu nieczystości płynnych. W Urzędzie Gminy znajdowały się kopie 32 umów zawartych z jednym ww. podmiotów. W czasie kontroli NIK pozyskano kopie kolejnych 62 umów. Nie posiadano też wiedzy na temat szczelności szamb, zarówno starych, jak i nowo wybudowanych. W okresie objętym kontrolą inspektor ds. ochrony środowiska jeden raz brał udział w odbiorze nowo wybudowanego szamba.

(Dowód: akta kontroli str. 379, 351, 353-354)

2.15. Wójt Gminy w 2009 r. zawiadomiła Państwowego Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego, (dalej „Powiatowy Inspektor”) o niemożności wyegzekwowania rozbiórki 24 budynków letniskowych wybudowanych bez pozwolenia na budowę na działce Gminy położonej nad jeziorem Kałębie. Powiatowy Inspektor w latach 2011-2012, w wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych, doprowadził do rozbiórki wszystkich ww. budynków letniskowych.

(Dowód: akta kontroli str. 276-287, 359, 362)

W latach 2011-2013 do Gminy wpłynęły, od mieszkańców Gminy, dwa zawiadomienia dot. braku legalności obiektów budowlanych na działkach położonych na terenie zlewni bezpośredniej jeziora Kałębie. Wójt Gminy przekazała ww. pisma według właściwości do Powiatowego Inspektora¹⁷.

(Dowód: akta kontroli str. 363-364, 368)

W okresie objętym kontrolą Gmina nie występowała do Powiatowego Inspektora o udzielenie informacji w sprawie nielegalnej zabudowy w zlewni bezpośredniej jezior Kałębie i Słonego.

(Dowód: akta kontroli str. 359, 361)

2.16. W wyniku oględzin przeprowadzonych w trakcie kontroli NIK, na wybranych działkach położonych nad jeziorami Kałębie i Słonym stwierdzono lokalizację obiektów budowlanych:

- działka nr 661 (Osiek – Dobry Brat) – trzy przyczepy campingowe, dwa domki holenderskie, drewniany suchy ustęp;
- działka nr 669 (Osiek – Dobry Brat) – 10 drewnianych domków letniskowych, 14 przyczep campingowych (na drodze dojazdowej umieszczona była tablice informująca o polu namiotowym i campingowym);

¹⁷ Postanowienia Wójta Gminy: Nr BUA-7356/1/2011 z dnia 03.01.2011 r., Or.1610-19/2013 z dnia 01.07.2013 r.

- działka nr 90/5 (Radogoszcz) – domek holenderski z drewnianym zadaszonym tarasem, suchy ustęp;
- działki nr 104/2, 105/2 i 106/1 (Radogoszcz) – trzy domki holenderskie z zadaszonymi tarasami, cztery zabudowane przyczepy campingowe;
- działka nr 145/21 (Skrzynia) – trzy drewniane domki letniskowe, dwa drewniane suche ustępy;
- działka nr 256/6 (Skórzeńno) – domek letniskowy, domek holenderski z drewnianym zadaszonym tarasem, drewniany suchy ustęp;
- działka nr 265/5 (Skórzeńno) drewniany domek letniskowy oraz przyczepa campingowa (zagrodzony był dostęp do jeziora).

(Dowód: akta kontroli str. 391-409)

W toku prowadzonej kontroli, pismem z 03.02.2014 r.¹⁸ Powiatowy Inspektor udzielił informacji, że nie posiada wiedzy, czy dla wskazanych obiektów wydano pozwolenia na budowę lub dokonano wymaganych zgłoszeń. Podał także, że niezwłocznie zostaną rozpisane kontrole doraźne w tym zakresie, a w dniu 06.03.2014 r.¹⁹ poinformował, że:

- na wszystkich działkach zostały przeprowadzone kontrole doraźne;
- stwierdzono usytuowanie na kontrolowanych działkach wielu obiektów budowlanych, w większości przypadków nie należących do właścicieli działek;
- skierowano wezwania do prawdopodobnych właścicieli obiektów posadowionych na kontrolowanych działkach;
- trwa ustalanie stron ewentualnych postępowań;
- zachodzi duże prawdopodobieństwo wielu przypadków naruszenia prawa budowlanego;
- sukcesywnie po uzyskaniu odpowiedzi na wysyłane pisma będą wszczynane postępowania.

(Dowód: akta kontroli str. 420-422)

Ponadto oględzinami objęto kompleks domków letniskowych położonych w strefie 100 m od linii brzegowej jeziora Kałęż w miejscowości Wycinki. W ich wyniku stwierdzono budowę nowego obiektu na terenie działki nr 58 w obrębie ewidencyjnym Wycinki. Urząd dysponował decyzją o pozwoleniu na budowę dotyczącą tej działki, której przedmiotem była przebudowa budynku letniskowego. Zgodnie z informacją Powiatowego Inspektora z 06.03.2014 r. w wyniku przeprowadzonej w tej sprawie kontroli stwierdzono odstępianie od decyzji Starosty Starogardzkiego udzielającej pozwolenia na budowę dla inwestycji polegającej na przebudowie budynku letniskowego na terenie ww. działki.

(Dowód: akta kontroli str. 391-392, 410, 412-413, 423-424)

2.17. W bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej jezior Kałęż i Słonego brak było utwardzonych dróg. Wody powierzchniowe w Osieku z drogi gminnej (ulicy Wyzwolenia) oraz drogi powiatowej (ulicy Partyzantów Kocięskich) odprowadzane były poprzez kolektory burzowe i studzienki osadowe do rowów melioracyjnych i jeziora. W latach 2011-2013 nie prowadzono żadnych prac związanych z budową systemu odwadniania dróg gminnych.

W odległości od 80 do 900 m od linii brzegowej jeziora Kałęż na odcinku ok. 2 km przebiegała utwardzona droga wojewódzka nr 214, z której wody powierzchniowe odprowadzane były do przydrożnych rowów.

(Dowód: akta kontroli str. 328-329, 332, 374-375)

¹⁸ Pismo nr PINB/0717/4/1/2014

¹⁹ Pismo nr PINB/0717/4/2/2014

2.18. Wójt Gminy wyjaśniła, że na terenie Gminy nie występowały nielegalne składowiska odpadów oraz że służby gminne na bieżąco usuwały odpady z miejsc publicznych. W miejscowości Osiek znajdowało się nieczynne gminne składowisko odpadów, które położone było poza strefą 1.000 m od brzegów jeziora Kałęż.

(Dowód: akta kontroli str. 329, 332, 375)

2.19. W okresie objętym kontrolą Gmina posiadała opracowane mpzp dla wsi Osiek²⁰ i dla wsi Wycinki²¹. W planach tych ujęto ograniczenia zabudowy nad jeziorem. W mpzp dla wsi Osiek określono m. in., że:

- na terenie zabudowy zagrodowej w pasie do 100 m od linii brzegowej jeziora dopuszcza się uzupełnienie zabudowy istniejącego siedliska rolniczego o obiekty niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód;
- na terenie zabudowy mieszkaniowej, letniskowej oraz usług turystycznych w pasie do 100 m od linii brzegowej jeziora dopuszcza się przebudowę, modernizację istniejącego zabudowania w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie zwiększania powierzchni zabudowy, a także nie przybliżania zabudowy do brzegów jeziora, jeżeli w trakcie postępowania strona wykaże brak niekorzystnego wpływu planowanej inwestycji na chronione ekosystemy i krajobraz.

(Dowód: akta kontroli str. 297-304)

W mpzp dla wsi Wycinki w strefie do 100 m od jeziora Kałęż dopuszczono na terenach istniejącej zabudowy letniskowej możliwość rozbudowy, nadbudowy i przebudowy, z wykluczeniem powiększenia dotychczasowej powierzchni zabudowy i przybliżania do brzegu. Ponadto na terenie istniejącej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej w strefie do 100 m dopuszczono wyłącznie uzupełnienie istniejącej zabudowy o obiekty niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego pod warunkiem nie zwiększania powierzchni zabudowy, a także nie przybliżania zabudowy do brzegów wód. Ww. mpzp uwzględniały ograniczenia w zabudowie określone w uchwale Sejmiku Województwa w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim.

(Dowód: akta kontroli str. 120-126, 444-437)

Minimalne odległości istniejącej zabudowy od linii brzegowej jeziora Kałęż wynosiły w poszczególnych miejscowościach: Osiek – 10 m, Osiek Dobry Brat – 14 m, Wycinki – 22 m, Okarpić – 25 m, Wymysłowo – 50 m, Radogoszcz – 25 m. Nad jeziorem Słone odległości te kształtowały się następująco: Skórcz – 25 m, Skórcz – Zespół domków letniskowych – 30 m, Skórcz – 25 m, Kałężnica – 60 m.

(Dowód: akta kontroli str. 317-318)

Urząd dysponował 11 pozwoleniami na budowę wydanymi w latach 2011-2013 przez Starostę Starogardzkiego w strefie 10 m od jeziora Kałęż. Pozwolenia te dotyczyły budowy: sieci wodociągowej, sieci kanalizacyjnej, drogi, hangaru na sprzęt wodny, linii energetycznej kablowej, budynku mieszkalno-usługowego, budynku mieszkalnego jednorodzinnego (trzy decyzje), przebudowy budynku letniskowego (dwie decyzje). W przypadku budynków pozwolenia na budowę uwzględniały

²⁰ Plan przyjęto uchwałą Rady Gminy Osiek Nr X/55/2011 z dnia 20.12.2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Osiek

²¹ Plan przyjęto uchwałą Nr XXXVII/207/2010 Rady Gminy Osiek z dnia 08.11.2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Wycinki w gminie Osiek oraz uchwałą Nr XIII/78/2012 Rady Gminy Osiek z dnia 28.06.2012 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Wycinki w gminie Osiek

budowę bezodpływowych zbiorników na nieczystości płynne lub też obowiązek włączenie się do sieci kanalizacji sanitarnej.

(Dowód: akta kontroli str. 323-326)

2.20. Wójt Gminy wyjaśniła, że zarządca jezior Kałębie i Słonego nie przedstawił informacji o strefach ekotonowych²², nie mniej jednak podała, że strefy te występują wokół jezior w postaci pasów zadrzewień, które rozdzielają zbiorniki wodne z sąsiadującymi użytkami i zabudową.

(Dowód: akta kontroli str. 329;332-333)

2.21. W celu ochrony stref ekotonowych ograniczono wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew oraz zobowiązywano właścicieli usuwających zadrzewienia do wielokrotności nasadzeń.

(Dowód: akta kontroli str. 329, 332-333)

2.22. Gmina nie podejmowała działań związanych z edukacją ekologiczną społeczeństwa w zakresie zapobiegania skutkom eutrofizacji jezior powstałej na skutek działalności człowieka. Jedynie w 2011 r. gminna jednostka organizacyjna – Zespół Szkół Publicznych w Osieku zrealizowała projekt finansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku „Nasze jezioro – nasza sprawa”. W ramach ww. projektu m.in. uczniowie badali parametry jeziora Kałębie oraz wydali broszurkę informacyjną dla mieszkańców.

(Dowód: akta kontroli str. 329, 333, 345-350)

2.23. W badanym okresie Gmina nie podejmowała współpracy w ww. zakresie z placówkami edukacyjnymi, jak też z organizacjami proekologicznymi.

(Dowód: akta kontroli str.328-329, 350)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Jedynie część nieczystości ciekłych z terenu Gminy trafiała do oczyszczalni ścieków w Osieku. Dostarczono tam w: 2011 r. – 3.041 m³, 2012 r. – 3.339 m³, 2013 r. – 3.041 m³ ścieków. Z uwagi na fakt, iż na terenie Gminy jest zaewidencjonowanych 938 szamb, statystycznie z każdego z nich w roku do oczyszczalni trafiało tylko około od 3 do 4 m³ ścieków. Biorąc pod uwagę najniższe normy zużycia wody na miesiąc – 0,9 m³ na mieszkańca²³ oraz wyliczoną liczbę ludności nie korzystającą z sieci kanalizacyjnej – 1973 osoby²⁴, do oczyszczalni powinno trafiać rocznie około 18.000 m³ ścieków. Wskazuje to, że od 54% do 59% ścieków rocznie usuwanych było poza oczyszczalnią ścieków w Osieku. Wg wyjaśnień inspektora ds. ochrony środowiska część ścieków dowożonych jest do oczyszczalni w ościennych gminach, jednak Gmina nie posiadała wiedzy jaka to była ilość.

(Dowód: akta kontroli str. 107,133, 185, 351, 354)

2. Gmina nie weryfikowała sprawozdań składanych w latach 2012 – 2013 na podstawie art. 9o ww. ustawy przez podmioty prowadzące na terenie Gminy działalność w zakresie wywozu nieczystości ciekłych.

²² Strefa ekotonowa – strefa przejścia między co najmniej dwoma ekosystemami, np. strefa rozdzielająca jezioro od pól, lasu.

²³ Najniższe normy zużycia wody określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody (Dz. U. Nr 8, poz. 70) w tabeli 1 „Przeciętne normy zużycia wody na jednego mieszkańca w gospodarstwach domowych” – wodociąg bez ubikacji i łazienki (brak kanalizacji), pobór wody ze źródła podwórzowego lub ulicznego.

²⁴ Przyjęto wskaźnik 80% osób nie posiadających sieci kanalizacyjnej w Gminie, pomnożony przez wielkość populacji mieszkańców ustaloną wg spisu powszechnego z 2011 r.

Złożone sprawozdania kwartalne były niekompletne (m. in. brakowało wykazów właścicieli nieruchomości, z którymi zawarto umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i z którymi rozwiązano umowy w okresie sprawozdawczym, nie wpisywano liczby właścicieli, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe). Spośród 34 umów na wywóz nieczystości płynnych załączonych do sprawozdań złożonych przez jeden z podmiotów świadczących te usługi, dwie były nieaktualne, ponieważ nieruchomości już w 2008 r. zostały przyłączone do sieci kanalizacyjnej.

(Dowód: akta kontroli str. 204-275)

Inspektor ds. ochrony środowiska wyjaśnił, że nie przeprowadzał na bieżąco weryfikacji sprawozdań, ponieważ nie wiedział, że to jest bardzo istotne.

(Dowód: akta kontroli str. 351, 354)

Zdaniem NIK weryfikacja informacji i sprawozdań w tym zakresie jest konieczna w celu monitorowania prawidłowości pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu Gminy i reagowania na ewentualne nieprawidłowe zachowania w tym zakresie, co ma istotny wpływ między innymi na procesy związane z eutrofizacją antropogeniczną zachodzącą w jeziorach.

3. W informacji za 2012 r. przekazanej Marszałkowi Województwa Pomorskiego na podstawie art. 43 ust. 3c Prawa wodnego nierzetelnie podano, że ilość ścieków dostarczanych do oczyszczalni taborem asenizacyjnym wynosiła 3,0 tys. m³, podczas gdy wg ewidencji ścieków dowożonych do oczyszczalni dostarczono tam 3,3 tys. m³.

W czasie przeprowadzania kontroli przesłano do Urzędu Marszałkowskiego korektę ww. sprawozdania.

(Dowód: akta kontroli str. 177, 185)

Inspektor ds. ochrony środowiska wyjaśnił, że nieprawidłowość ta spowodowana została błędnym odczytem ilości ścieków dowożonych przez pracownika obsługującego oczyszczalnię ścieków.

(Dowód: akta kontroli str. 376-377, 443)

4. W Regulaminach z 2006 i 2012 r. nie określono częstotliwości pozbywania się nieruchomości ciekłych z nieruchomości, co stanowiło naruszenie art. 4 ust. 2 pkt 3 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

(Dowód: akta kontroli str. 191-201)

Wójt Gminy wyjaśniła, że częstotliwość pozbywania się nieczystości ciekłych uzależniona jest od wielkości zbiornika na ścieki i liczebności rodzin i dlatego trudna jest do ustalenia częstotliwość pozbywania się nieczystości z terenu nieruchomości, nie mniej jednak obecnie trwają analizy w tym zakresie.

(Dowód: akta kontroli str. 339, 362)

W czasie przeprowadzania kontroli NIK Rada Gmina Osiek w podjęła uchwałę zmieniającą Regulamin²⁵. Zmiana dotyczyła dodania zapisu o pozbywaniu się nieczystości z terenu nieruchomości nie rzadziej niż co cztery miesiące

(Dowód: akta kontroli str. 452)

5. Gmina nie podejmowała działań zmierzających do ujawnienia ewentualnej samowoli budowlanej, a przeprowadzone w toku kontroli oględziny wykazały, że nad jeziorami Kałębie i Słonym zlokalizowane są obiekty, które mogły powstać w wyniku

²⁵ Uchwała Nr XXVII/164/2014 z dnia 06.03.2014 r.

samowoli budowlanej. Istnienie przy niektórych obiektach suchych ustępów może świadczyć o ich negatywnym, bezpośrednim wpływie na stan Jezior. Zdaniem NIK, chociaż Gmina nie ma bezpośrednich kompetencji w zakresie kontroli obiektów budowlanych, to jednak może podejmować w tym zakresie szereg działań.

(Dowód: akta kontroli str.359,361;391-409)

6. Gmina nie prowadziła działań edukacyjnych wśród społeczeństwa o przyczynach i skutkach eutrofizacji antropogenicznej jezior.

(Dowód: akta kontroli str. 329, 333, 345-350)

Zdaniem NIK niezadawalająca świadomość ekologiczna społeczeństwa może w części niweczyć efekty uzyskiwane w wyniku innych działań podejmowanych przez Gminę.

Ustalone
nieprawidłowości

1. W latach 2011-2013 Wójt nie przedkładała Radzie Gminy Osiek raportów z realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska, które zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²⁶, należało sporządzać co dwa lata.

Wójt Gminy wyjaśniła, że obowiązku tego nie zrealizowano z powodu nawału prac związanych z wystąpieniem na terenie Gminy trąby powietrznej i wdrażania ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz że raport za okres od października 2011 r. zostanie przedłożony Radzie Gminy Osiek w terminie do końca I półrocza 2014 r.

(Dowód: akta kontroli str. 329, 333)

W dniu 07.03.2014 r. Wójt Gminy podpisała umowę z podmiotem prywatnym na wykonanie do 30.04.2014 r. opracowania pn. „Raport z realizacji programu ochrony środowiska Gminy Osiek za lata 2012-2013” za kwotę 2.000 zł (brutto)²⁷.

(Dowód: akta kontroli str. 440-442)

2. W latach 2012-2013 przekroczone o jeden dzień²⁸ w 2012 r. i o siedem²⁹ dni w 2013 r. termin przekazania Marszałkowi Województwa Pomorskiego informacji zawierających: wykaz aglomeracji, informację o stanie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych, informację o postępie realizacji przedsięwzięć określonych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych, informację o ilości wytworzonych w ciągu roku Mg suchej masy osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków komunalnych aglomeracji oraz sposobie postępowania z tymi osadami określony w art. 43 ust. 3c Prawa wodnego – tj. nie później niż do 28 lutego za rok ubiegły.

(Dowód: akta kontroli str. 164-184)

Inspektor d.s. ochrony środowiska wyjaśnił, że nieznaczne przekroczenia terminów spowodowane było natłokiem innych prac sprawozdawczych.

(Dowód: akta kontroli str. 376-377)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia jako zadawalającą skuteczność podejmowania przez Gminę działań w zakresie zapobiegania eutrofizacji antropogenicznej jezior. Wpływ na powyższą ocenę miała:

²⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.)

²⁷ Umowa Nr 19/2014

²⁸ Informację za 2011 r. przekazano 01.03.2012 r.,

²⁹ Informację za 2012 r. przekazano 07.03.2013r r.

- realizacja przez Gminę mpzp obowiązujących dla miejscowości Osiek i Wycinki;
- przygotowanie dokumentacji i pozwolenia na budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wycinki, co przy ewentualnej pomocy zewnętrznej może przyczynić się do realizacji tej inwestycji. Skanalizowanie ww. miejscowości będzie miało niewątpliwy wpływ na zapobieganie przyspieszonej eutrofizacji jeziora Kałębie;
- opracowanie Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2021;
- opracowanie Regulaminów utrzymania porządku i czystości na terenie Gminy Osiek.

Jednocześnie jako nieskuteczne w zakresie zapobiegania przyspieszonej eutrofizacji oceniono, poniżej opisane, działania Gminy polegające na:

- braku działań dotyczących rozpoznania stanu ewentualnej samowoli budowlanej na terenach zlewni bezpośredniej Jezior. Brak skutecznych działań w tym zakresie spowodował, że gospodarka ściekowa na tym terenie nie jest uporządkowana, a tym samym może wpływać na przyspieszenie procesu eutrofizacji jezior Kałębie i Słonego;
- brak raportów z realizacji zadań ujętych w Programie Ochrony Środowiska w latach 2011-2013;
- sprawozdania do Marszałka Województwa Pomorskiego dotyczące realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych przekazywane były z przekroczeniem obowiązujących terminów, a w sprawozdaniu za 2012 r. podano błędne dane w zakresie ilości ścieków dowiezionych do oczyszczalni ścieków;
- nie określenia w Regulaminach częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych.

Na uwagę zasługuje fakt, że Gmina w trakcie kontroli sporządziła korektę sprawozdania za 2012 r. oraz określiła w Regulaminie częstotliwość opróżniania zbiorników na nieczystości ciekłe. Natychmiastowe podjęcie przez Gminę działań poprzez rozpoczęcie kontroli przestrzegania Regulaminu oraz przyjęcie uregulowań zachęcających mieszkańców do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (możliwość ich dofinansowania), są zdaniem NIK dobrym kierunkiem porządkowania gospodarki ściekowej na terenie zlewni bezpośredniej Jezior.

3. Ograniczanie następstw eutrofizacji antropogenicznej jeziora Kałębie i jeziora Słonego

Opis stanu faktycznego

3.1. Gmina w latach 2011 - 2013 nie zlecała opracowania metod i harmonogramów realizacji zabiegów ochronnych i rekultywacyjnych jezior. Nie prowadzono również zabiegów rekultywacyjnych tych Jezior.

Uwaga dotycząca badanej działalności

Gmina w okresie objętym kontrolą nie podejmowała działań zmierzających do przeprowadzenia analiz o konieczności zabiegów ochronnych i rekultywacji Jezior.

Wójt Gminy wyjaśniła, że wynikało to z braku wiedzy o stanie wód jezior jak również z faktu, że zlecenie tych zadań należy do zarządcy jezior.

Zdaniem NIK brak wiedzy na temat wód Jezior, którą to wiedzę Gmina w celu prawidłowego wykonywania swoich zadań związanych z ochroną środowiska powinna posiadać, jak również brak identyfikacji potrzeb w tym zakresie spowodował, że nie podejmowano jakichkolwiek działań w zakresie ograniczenia następstw eutrofizacji antropogenicznej.

(Dowód: akta kontroli str. 328-329, 333)

Ocena cząstkowa

NIK ocenia jako niezadawalające działania Gminy w zakresie ograniczania skutków przyspieszonej eutrofizacji w związku z brakiem jej zainteresowania przeprowadzeniem analiz o potrzebie podjęcia zabiegów ochronnych i rekultywacyjnych jezior.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁰, wnosi o:

- 1) zapewnienie bieżącej weryfikacji kompletności sprawozdań składanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
- 2) sporządzenie i przedstawienie Radzie Gminy Osiek raportu z wykonania Gminnego Programu Ochrony Środowiska;
- 3) zapewnienie terminowego składania Marszałkowi Województwa Pomorskiego rocznych sprawozdań na podstawie art. 43 ust.3c Prawa wodnego;
- 4) kontynuowanie działań w celu porządkowania gospodarki ściekowej na terenie zlewni bezpośredniej jezior Kałëbie i Słonego poprzez systematyczne prowadzenie kontroli przestrzegania postanowień ustawy o czystości i porządku w gminach w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

³⁰ Dz.U. z 2012 r., poz.82

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 09 kwietnia 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

Kontroler
Janusz Palmowski
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
Podpis

.....
Podpis